

Nr 16.

Av herr Nilsson, Petrus, m. fl., om anslag för understödjande av Ölands elektrifiering.

Redan år 1917 upptogs frågan om Ölands elektrifiering på det arbetsprogram, som länsstyrelsen i Kalmar län uppgjort i syfte att söka främja och utveckla Ölands näringsliv. Efter en ingående undersökning rörande vad som bäst kunde tillgodose detta syfte och sedan i sådant avseende framställda förslag icke medfört avsedda åtgärder från Kungl. Maj:ts sida, kom man till den uppfattningen, att en allmänare elektrifiering av Öland skulle medföra en förbättring av de mindre tillfredsställande ekonomiska och sociala förhållanden på ön. Här må endast erinras, att genom den omfattande utvandringen befolkningstalet sedan början av 1880-talet sjunkit med mer än en fjärdedel. Genom en elektrifiering skulle bristen på mänsklig arbetskraft kunna bli mindre kännbar, men framförallt skulle den elektriska kraftens tillgänglighet bereda ölandsbefolkningen ökade utkomstmöjligheter på många av näringslivets områden, icke minst i fråga om jordbruk samt hantverk och småindustri, varjämte det elektriska ljuset och motorkraften skulle på den isolerade ön medföra ökad trevnad och bekvämlighet. Vid flera tillfällen, särskilt vid sammanträden, som hållits med ölandsbefolkningen, har av densamma själv framhållits, att elektrifieringens genomförande utan tvivel skulle för denna landsända medföra stora fördelar och ett kraftigt uppsving.

Sedan Kalmar läns elektricitetsförening bildats, blev en av dess första uppgifter att låta verkställa en utredning rörande lämpligaste och billigaste sättet för den betydelsefulla frågans lösning. Härvid undersöktes möjligheterna för anläggandet av en kraftcentral på Öland, baserad på torv eller skiffer såsom bränsle. Sedermera ha även ingående utredningar verkställts angående de ekonomiska förutsättningarna för anläggandet av en eller flera dieselmotorcentraler. Undersökningarna gävo emellertid till resultat, att det ställde sig väsentligt gynnsammare ur såväl ekonomisk som teknisk synpunkt att överföra den för öns elektrifiering erforderliga energien från å fastlandet befintliga vattenkraftstationer medelst en under Kalmarsund förlagd sjökabel än att alstra energien medelst å Öland förlagda bränslekraftstationer. Ett preliminärt avtal om energileverans upprättades därför med Finsjö kraftaktiebolag, och verkställdes en förberedande utredning angående kostnaderna för det erforderliga ledningsnätet.

Under åberopande av denna utredning hemställde elektricitetsföreningen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 augusti 1919, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att såsom bidrag till genomförande av en fullständig elektrifiering av Öland till föreningens förfogande anvisa ett anslag utan återbetalningsskyldighet av 1,100,000 kronor. Till stöd härför anfördes bland annat, att befolkningen saknade ekonomisk förmåga att ensam bära de betydande utgifter, som vore förenade med företagets realiserande, varjämte ur olika synpunkter påvisades angelägenheten för staten att understödja strävandena att bereda öns befolkning utkomstmöjligheter och förhjälpa den samma ur sitt genom emigrationen iråkade svaghetstillstånd.

För att söka utröna ortsbefolkningens intresse för frågan infortrade föreningen genom skrivelser den 23 oktober 1920 till kommunalfullmäktiges eller kommunalstämornas ordförande uppgift å den anslutning inom resp. socknar, som vid en eventuell elektrifiering skulle kunna påräknas. Enligt de svarsskrivelser, som inkommo, uppskattades behovet till c:a 30,000 lampor och 2,500 motorhästkrafter. I så gott som samtliga svar framhölls det stora intresse, som förefanns för elektrifieringen, och den stora betydelse, frågans lösning skulle medföra för höjande av Ölands näringsliv. De erhållna skrivelserna tillställdes vederbörande departementschef med anhållan, att de måtte biläggas de övriga handlingarna rörande ölandselektrifieringen, vilka då voro beroende av Kungl. Maj:ts åtgärd.

Över föreningens berörda framställning infortrades utlåtanden av Kungl. Maj:t från elektrifieringskommittén, kommerskollegium, lantbruksstyrelsen, statskontoret och vattenfallsstyrelsen.

Elektrifieringskommittén anförde i sitt utlåtande, att, om anslutningen å Öland erhöle samma omfattning, som vore vanlig t. ex. inom vattenfallsstyrelsens avsättningsområden redan under de första åren efter distributionens igångsättande därstädes, kostnaderna för den elektriska energien och distributionsnätet icke bleve ogynnsammare än de motsvarande kostnader, som å fastlandet ansåges fullt normala för ur elektrifieringssynpunkt välbelägen bygd. Det ekonomiska svaghetstillstånd, som för närvarande rådde på Öland, torde emellertid möjligen hava till följd, att anslutningen till ett över Ölands landsbygd framdraget elektriskt distributionsnät från början bleve så obetydlig, att avgifterna för energien och omkostnaderna för nätet bleve högre, än som kunde bäras av befolkningen. Kommittén ansåge därför, att kostnaderna för överföringskabeln över Kalmarsund borde bestridas av statsmedel på grund av att Öland är skilt från fastlandet och därmed i viss mån från där tillgängliga krafttillgångar. Om statsunderstöd i övrigt kunde anses motiverat, borde detta erhålla formen av ett lån, för vilket räntefrihet under ett visst antal år borde beviljas, varjämte med lånets amortering borde få anstå till en senare tidpunkt, då anslutningen bättre kunde möjliggöra de därmed förenade omkostnaderna.

Elektrifieringskommitténs uttalande utmynnade i en hemställan, att ett

statsbidrag å 200,000 kronor utan återbetalningsskyldighet men med redovisningsskyldighet borde lämnas för bekostande av en kabelförbindelse mellan fastlandet och Öland och att ett statslån, avsett att användas till distributionsnät på Öland, beräknat till en million kronor, borde beviljas. Lånet borde vara räntefritt i tio år samt amorteras under följande tjuugo år, varvid 5 % ränta skulle beräknas.

Övriga ämbetsverk hava biträtt elektrifieringskommitténs förslag i fråga om formen för och storleken av det understöd, som från statens sida borde ifrågakomma.

Kommerskollegium och lantbruksstyrelsen anförde ytterligare i ett gemensamt utlåtande, att det föreslagna statsunderstödet endast borde avse åstadkommandet av bygdenät jämte sjökabeln men däremot ej de lokala ortsnäten. Ämbetsverken föreslogo därjämte, att en fullständig organisationsplan borde uppgöras för det företag, som skulle handhava Ölands elektrifiering, och att denna plan borde underställas Kungl. Maj:t för godkännande.

Vattenfallsstyrelsen framhöll lämpligheten av att det för företagets utförande utöver statsbidrag och statslån erforderliga kapitalet villkorligt tecknades, innan statens bidrag utbetalades.

I likhet med en del av omförmälda ämbetsverk ansåg länsstyrelsen i Kalmar nödvändigt att, innan vidare åtgärder vidtogos, åstadkomma en fullständig plan för ölandselektrifieringens genomförande. På därom gjord framställning beviljade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 30 december 1922 länsstyrelsen 6,000 kronor att användas för utförande i samråd med elektrifieringskommittén av förberedande undersökningsarbeten rörande Ölands elektrifiering med villkor att från länet tillsköttes ett lika stort belopp. I samråd med elektrifieringskommittén och länets elektricitetsförening har länsstyrelsen föranstaltat om ifrågavarande utredning, därvid elektricitetsföreningen bidragit bland annat med kontanta medel till belopp av 6,000 kronor.

Resultatet av denna utredning förelades ölandsbefolkningen vid utlysta möten, vilka höllos under tiden 11—14 september 1923 i Degerhamn, Mörbylånga, Runsten, Högby och Borgholm.

I med skioptikonbilder belysta föredrag lämnades härvid redogörelse för huru företaget borde utföras i tekniskt hänseende samt huru detsamma skulle organiseras och finansieras ävensom beträffande de kostnader, vilka de enskilda konsumenterna skulle åsamkas genom företagets realiserande, samt de olika ändamål, vartill den elektriska kraften kunde användas å landsbygden.

För att befolkningen skulle få tillfälle att närmare taga del av det framlagda förslaget, som mottogs med det livligaste intresse, trycktes en broschyr, som gratis utdelades.

Den 5—10 november 1923 utlystes ånyo sammanträden på Öland, och skulle vid dessa tecknandet av andelar i de planerade andelsföreningarna

taga sin början. Vid dessa sammanträden lämnades även ytterligare upplysningar angående företaget samt de kostnader, vilka skulle drabba de enskilda konsumenterna.

Vid dessa möten framställdes emellertid en del erinringar mot det framlagda förslaget. Med anledning härav lät länsstyrelsen föranstalta en mindre omarbetning av detsamma för att söka tillmötesgå de uttalade önskemålen.

Den bestämmelse i förslaget, som företrädesvis väckt lantbrukarnas opposition, var den, att de måste teckna ett från början bestämt antal andelar, som skulle vara proportionellt med gårdens odlade areal och oberoende av installationens omfattning. Det påpekades, att denna beräkningsgrund icke vore fullt rättvis, då en lantbrukare, som endast ville ha belysning, för samma anslutning måste teckna ett väsentligt större antal andelar än exempelvis en lägenhetsinnehavare. Vidare skulle en gård med sämre jord bliva hårdare betungad än en med god jord. På grund härav påyrkades den förändringen, att anslutningen i stället skulle läggas till grund för andelsberäkningen.

Ehuru den i förslaget förordade beräkningsgrunden tillämpades av bland andra vattenfallsstyrelsen vid dess länadsbygdselektrifiering, beslöt länsstyrelsen dock, enär befolkningen allmänt uttalat sig för att andelsberäkningen skulle baseras på anslutningen att i viss mån frångå sin uppfattning i detta avseende och så långt möjligt acceptera det av befolkningen biträdda beräkningssättet. Även på ett annat område vidtogs en mindre förändring i den ursprungliga planen. Vid de sammanträden, som den 12 resp. den 13 september 1924 höllös i Färjestaden och i Borgholm för överläggning med socknevis utsedda ombud från hela Öland beträffande de ytterligare åtgärder, som erfordrades för att bringa Ölands elektrifieringsfråga till lösning, föreslogs, att andelsavgifterna, vilka enligt det tidigare förslaget skulle vara beroende av utbyggnadskostnaderna för ortsnäten inom de olika distributionsområdena, borde vara lika stora över hela ön. Detta har också av länsstyrelsen iakttagits i det senast upprättade förslaget, men har tillika erinrats, att en lika fördelning av kostnaderna förutsatte, att de ur elektrifieringssynpunkt fördelaktigast belägna områdena i första hand elektrifierades och att de områden, inom vilka utbyggnadskostnaden pr andel ställde sig dyrare, först senare kunde komma i åtanke.

Från befolkningens sida ifrågasattes därför, huruvida det ej för Ölands vidkommande vore lyckligast, om elektrifieringen i första hand begränsades till den västra kustremsan, som ur elektrifieringssynpunkt torde vara den gynnsammaste. Till stöd härför har ytterligare åberopats följande. Först och främst skulle den forcering av elektrifieringsarbetet med ty åtföljande stegring av kostnaderna för arbetskraft och materiel, som torde bliva en följd av ett elektrifieringsföretag, omfattande hela Öland, i viss mån kunna undvikas. Därjämte skulle de områden, som vid en partiell elektrifiering komme i fråga, betydligt grundligare kunna genomarbetas

och allmänheten bibringas ytterligare kännedom om huru installationerna skulle på bästa sätt anordnas, för att det hela skulle bliva ändamålsenligt och elektrifieringen medföra avsedd nytta.

Länsstyrelsen fann också starka skäl tala för genomförandet av Ölands elektrifiering successivt i flera etapper. Givetvis hade elektrifieringen av Öland i dess helhet i ett sammanhang varit önskvärd och bäst motsvarat det därmed avsedda ändamålet: att under medverkan av staten bereda den genom emigrationen försvagade ölandsbefolkningen ökade utkomstmöjligheter. Men även om den partiella elektrifieringen av praktiska skäl av länsstyrelsen förordats, har länsstyrelsen emellertid kraftigt betonat, att den stora frågan icke under några förhållanden finge anses löst genom den nu föreslagna partiella elektrifieringen. Det slutliga målet, till vilket denna elektrifiering endast utgjorde en början, vore hela Ölands förseende med elektrisk energi. På grund härav måste det sålunda begränsade företaget i allt fall utföras efter samma riktlinjer och samma plan, som avsåges att tillämpas för den fullständiga elektrifieringen. I sammanhang härmed påpekades, att elektrifieringen av Ölands västra kustremsa komme att bilda en ekonomiskt och tekniskt säker grundval vid fullföljandet av hela öns elektrifiering. Den omständigheten, att endast en del av Öland i första hand bleve föremål för elektrifiering, syntes enligt länsstyrelsens åsikt icke böra föranleda, att den i utsikt ställda statshjälpen på grund därav begränsades. I de genom länsstyrelsens försorg utförda kostnadsberäkningarna har därför förutsatts, att statsverket kommer att helt och hållet bekosta kabelanläggningen och att det föreslagna statslånet kommer att beviljas till belopp, som täcker de verkliga kostnaderna för utbyggda bygdenät.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 januari 1925 hemställde länsstyrelsen sålunda bland annat, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att i och för understödjande av Ölands elektrifiering i första hand till den del, som avsåge västra kustremsan av ön, bevilja det kraftförvaltningsföretag, som komme att för ändamålet organiseras, dels ett anslag utan återbetalningskyldighet men med redovisningskyldighet å 180,000 kronor att användas till en sjökabelförbindelse mellan fastlandet och Öland, dels ett statslån å tillhoppa 294,500 kronor att användas till bygdenät inom den till elektrifiering nu avsedda delen av Öland att räntefritt åtnjutas under de tio första åren och att återbetalas medelst amortering under de därpå följande tjugo åren, därunder ränta skulle gäldas efter 5 % å lånet.

Över det av länsstyrelsen sålunda framlagda förslaget hava utlåtanden av Kungl. Maj:t infordrats från lantbruksstyrelsen och kommerskollegium, vilka inkommit med ett gemensamt yttrande, daterat den 31 oktober 1925. Rörande i första hand frågan, om anledning förefunnits för staten att lämna understöd för genomförande av elektrifiering på Öland, hava ämbetsverken hänvisat till sitt tidigare avgivna utlåtande i ärendet och på grund därav fortfarande framhållit, att skäl härtill syntes dem förefinnas. Av ekono

miska skäl vore det dock nödvändigt att till en början begränsa utbyggnaden på av länsstyrelsen föreslaget sätt till en del av ön, varjämte storiindustriens anslutning syntes bliva en väsentlig förutsättning för företagets ekonomiska bärighet. Ämbetsverken förutsatte tillika, huruvida det ej vore principiellt riktigare, att staten erhöle aktier i företaget för det belopp, som enligt förslaget skulle överlämnas till bolaget såsom direkt understöd. Dessa aktier kunde vara stamaktier och de övriga preferensaktier med förmånsrätt till exempelvis 8 % accumulativ årlig utdelning, varefter eventuell överskjutande utdelning kunde delas lika. Vid eventuell upplösning av bolaget torde samtliga aktier böra tillerkännas samma rätt till andel i bolagets tillgångar.

Beträffande det påräknade statslånet till första utbyggnaden, 294,500 kronor, för vilket räntefrihet förutsatts under de tio första åren, hava ämbetsverken uttalat den åsikten, att det vore önskligt att skilja mellan lån och bidrag, så att räntefria lån, som utgjorde en sammanblandning av bådadera, ej behöfde ifrågakomma i detta sammanhang. Det understöd, motsvarande räntefriheten, som staten härunder förutsattes lämna, syntes ämbetsverken lämpligen böra utgå under samma form, som ifråga om sjökabeln, nämligen genom förvärvande till parikurs av stamaktier i bolaget. Ett belopp av 60,000 kronor ansåges vara ett rimligt understöd i denna form, då därmed under den första tioårsperioden ungefärligen kunde utjämnas skillnaden mellan inbetalningarna på lånet, å ena sidan enligt kraftledningslånefondens regler vid 30 års lånetid och å andra sidan enligt bolagets driftskalkyl. Ämbetsverken hemställde därför, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att bevilja dels ett anslag å 240,000 kronor för tecknande av stamaktier i ett aktiebolag bildat i ändamål att förse Öland med elektrisk kraft enligt därför upprättad plan, dels ett anslag å 300,000 kronor till kapitalökning av kraftledningslånefonden i och för tillhandahållande åt bolaget av lån till högst motsvarande belopp ur denna fond för utbyggande av nu planerat bygdenät å Öland.

Efter denna kortfattade från länsstyrelsens utredningar huvudsakligen hämtade översikt över vad som åtgjorts för att uppnå en lösning av den öländska elektrifieringsfrågan, få vi nu övergå till en närmare redogörelse för den av länsstyrelsen i samråd med elektrifieringskommittén och Kalmar läns elektricitetsförening föranstaltade utredningen angående de tekniska anordningarna för elektrifieringen, kostnaderna för dess genomförande samt företagets organisation och finansiering. Vid denna utredning hava enligt uppgift såsom särskilda experter biträtt civilingenjörerna Nils Ekwall, Ch. Hässler och Torsten Staaf samt elektricitetsföreningens konsulent ingenjör T. Engström.

Beträffande *de tekniska anordningarna för företaget* har man tänkt sig,

att den elektriska kraften skulle levereras av Finsjö kraftaktiebolag, som från 40,000 volts linjen Hornsö—Kalmar utbygger erforderlig avgreningslinje till Skäggenäs vid Kalmarsund. Under Kalmarsund förlägges en sjökabel för 40,000 volts spänning, och har kabelns ändpunkt tänkts bliva förlagd vid Stora Rör, varest den av kraftbolaget levererade energien kommer att uppmätas. Å Öland fördelas kraften medelst ett ledningsnät för 40,000 volts spänning. Till detta ledningsnät anslutas bygdetransformatorstationer, vilkas antal, då ön blir fullständigt elektrifierad, kommer att uppgå till 12 stycken. I dessa stationer nedtransformeras spänningen till 3,000 volt. Med 3,000 volts spänning distribueras kraften till de olika byarna, där ytterligare en transformering anordnas, varvid spänningen nedsättes till förbrukningsspänning eller 220/125 volt. 220/125 volts ledningarna utdragas från dessa bytransformatorer till de enskilda konsumenterna. Motorer upp till 10 hkr. komma i regel att anslutas direkt till lågspänningsledningarna, under det att större motorer i regel bliva anslutna till 3,000-volts-nätet, eventuellt i kombination med flyttbara transformatorer.

Av bifogade karta framgår, huru högspänningsledningarna komma att framdragas och huru transformatorstationerna skulle bliva placerade.

Beräkningen av den sannolika *kraftkonsumtionen* å Öland har verkställts enligt principerna i elektrifieringskommitténs meddelande nr 5, där vissa normala specifika värden å anslutningen och energiförbrukningen per person, per hektar etc. angivas. Beräkningen har verkställts under antagande, dels att elektrifieringen skulle omfatta hela Öland, dels att elektrifieringen begränsas till västra kustremsan från borgholmstrakten ned till Degerhamn. Gränserna för det senare området hava å bilagda karta markerats med en röd linje. Kraftkonsumtionen har vid båda alternativen beräknats, dels om avtal rörande energileverans kan träffas med storindustri, dels om sådan anslutning ej kan erhållas.

Vid en *fullständig elektrifiering av hela Öland* har den nyttiga energiförbrukningen beräknats till c:a 1,6 milj. kwh för landsbygdens vidkommande. Medräknas energiförlusterna i ledningar och transformatorer, skulle totalt erfordras c:a 2,3 milj. kwh. Storindustriens behov har beräknats till 2,5 milj. kwh eller inkl. ledningsförluster till 2,7 milj. kwh. Landsbygdens effektbehov motsvarar en maximeffekt av c:a 1,000 kw. För storindustrien skulle motsvarande siffra bliva c:a 600 kw.

Vid en *fullständig elektrifiering av västra kustremsan* beräknas åtgå c:a 0,8 milj. nyttiga kwh för landsbygdens behov eller c:a 1 milj. kwh inkl. ledningsförluster, varemot skulle svara en maximeffekt av c:a 525 kw. Storindustrien skulle kräva samma energimängd och samma effektbelopp, som tidigare angivits.

Det torde emellertid vara föga sannolikt, att en fullständig elektrifiering kommer att ernås, utan torde man få räkna med avsevärt lägre anslutningsgrad. Elektrifieringskommittén har tidigare räknat med en sannolik elek-

trifieringsgrad av 50 %, och har samma antagande även gjorts i föreliggande utredning.

Kraftbehovet uppmätt vid Kalmarsund skulle under sådana förhållanden bliva:

- 1) Storindustri ej medräknad.
 - a) vid en elektrifiering omfattande hela Öland.

Maximaleffekt	c:a 500 kw.
Total energiförbrukning	» 1,130,000 kwh.
 - b) vid en elektrifiering omfattande västra kustremsan.

Maximaleffekt	c:a 280 kw.
Total energiförbrukning	» 650,000 kwh.
- 2) Storindustri medräknad.
 - a) Maximaleffekt
 » 1,000 kw. |
 - Total energiförbrukning
 » 3,830,000 kwh. |
 - b) Maximaleffekt
 » 850 kw. |
 - Total energiförbrukning
 » 3,260,000 kwh. |

De för elektrifieringens genomförande behövlige *anläggningskostnaderna* hava beräknats vid en *fullständig elektrifiering av hela Öland* till kr. 2,845,000: — och vid en *fullständig elektrifiering av västra kustremsan* till kr. 1,276,000: —.

Till grund för kostnadsberäkningarna ligga gällande dagspris för anläggningar å fastlandet, och hava till dessa pris rätt avsevärda tillägg gjorts på grund av de speciella förhållanden å Öland, vilka kunna medföra en fördyring av anläggningen. Vad särskilt sjökabeln mellan fastlandet och Öland beträffar har kostnaden för densamma beräknats med stöd av avgivet anbud.

För samtliga linjer skulle trästolpar av ek eller impregnerad furu komma till användning. För 40,000 volts ledningen har räknats med 3 st. kopparlinor av 16 kvmm. area samt nolledning bestående av 25 kvmm. järnlina. 3,000 voltsledningarna hava tänkts bliva uppförda med 3 st. trådar av koppar med 10 kvmm. area samt nolledning bestående av 16 kvmm. järntråd. Vid lågspänningsledningarna skulle uteslutande koppartråd med areor från 6 upp till 16 kvmm. användas.

Bygdstationerna skulle utföras i form av kiosker av tegel eller betong. Ortstransformatorerna skulle däremot bliva placerade i stolpar.

Uppmätningen av energien antages ske i de enskilda konsumenternas fastigheter. För gårdar med motordrift användes 3/fas dubbeltariffmätare och för gårdar med endast belysning 1/fas enkeltariffmätare.

Kostnaderna *vid 50 % elektrifieringsgrad* bliva avsevärt billigare.

Under förutsättning, att varje abonnent tecknar minst så många andelar, som anses motsvara en i förhållande till gårdens resp. lägenhetens storlek

normal anslutning, hava anläggningskostnaderna för ortsnäten vid 50 % elektrifieringsgrad beräknats uppgå till högst 60 % av motsvarande kostnader vid fullständig elektrifiering.

Kostnaderna för erforderliga mätare hava antagits bliva halverade vid den lägre anslutningsgraden. Däremot har antagits, att kostnaderna för kabelöverföringen och bygdenätet bliva desamma som vid 100 % elektrifieringsgrad.

Kostnaderna vid 50 % elektrifieringsgrad beräknas till:

Kr. 2,020,000:—	vid en elektrifiering av hela Öland exkl. storindustri
» 2,040,000:—	» » » » » » inkl. d:o
» 944,500:—	» » » » västra kustremsan exkl. d:o
» 964,500:—	» » » » » » inkl. d:o.

Vid sistnämnda alternativ — elektrifiering av västra kustremsan inkl. storindustri — fördela sig anläggningskostnaderna på följande poster:

1) Kabelöverföring	Kr. 180,000:—
2) Bygdenät	» 294,500:—
Förstärkning av bygdestationer för energileverans till storindustri	» 20,000:—
3) Ortsnät	» 420,000:—
4) Mätare	» 50,000:—
	<hr/>
	Kronor 964,500:—

För utbyggandet av för Ölands elektrifiering erforderliga anläggningar samt för handhavande av distributionen över hela nätet ända fram till de enskilda konsumenterna har föreslagits bildandet av ett enda stort företag, som skulle erhålla formen av ett aktiebolag, förslagsvis benämnt *Aktiebolaget Ölands Kraftförvaltning*.

Av bolagets kapitalbehov skulle det belopp, som belöper sig på kabelöverföringen, täckas genom statsanslag och kostnaderna för erforderligt bygdenät helt bestridas genom statslån.

För finansieringen av ortsnäten samt mätarna skulle bildas andelsföreningar, vilka till sitt omfång skulle motsvara byggestationsområdena, på sätt framgår av bilagda karta. Var och en, som vill bliva abonnent hos företaget, måste ingå i ortens andelsförening samt teckna andelar i enlighet med bestämmelserna för andelsteckningen, varom mera här nedan. Andelsbeloppen kunna erläggas kontant eller medelst revers. Det blir de olika föreningsstyrelsernas uppgift att anskaffa det för ortsnätets byggande erforderliga kapitalet, vilket därefter överlämnas till bolaget.

Hälften av det sålunda överlämnade kapitalet är att betrakta såsom rent bidrag till anläggningskostnaderna, å andra hälften erhålles ett motsvaran-

de antal aktier i bolaget. Transaktionen är alltså liktydig med att dessa aktier betalas efter 100 % överkurs. Större industrier behöva ej ingå i andelsföreningarna utan kunna direkt ansluta sig till bolaget.

Med tillämpning av förestående förslag skulle det erforderliga kapitalet erhållas sålunda:

Statsbidrag till kabelöverföring	Kr. 180,000:—
Statslån till bygdelinjer	» 294,500:—
Bidrag från distributionsföreningar	» 220,000:—
» » annat håll	» 20,000:—
Aktieteckning genom distributionsföreningarna	» 220,000:—
Aktieteckning från annat håll	» 30,000:—
	<hr/>
	Kronor 964,500:—

De årliga utgifterna för företaget ha av länsstyrelsen beräknats till följande belopp:

Vid elektrifiering av hela Öland	316,200 kronor.
Vid elektrifiering av västra kustremsan	206,960 kronor.
I sistnämnda belopp ingå följande poster:	
Statslån, ränta och amortering, 4.25 % å 294,500:—	Kr. 12,500:—
Underhåll, drift och reparation	» 15,600:—
Avskrivningar	» 19,900:—
Krafthyra 850 kw.	» 122,550:—
Administration	» 20,500:—
Diverse oförutsedda utgifter	» 3,410:—
Utdelning 5 % å aktiekapitalet 250,000:—	» 12,500:—
	<hr/>
	Kronor 206,960:—

Bland förestående poster märkes särskilt följande:

Förrättning och amortering av statslånet har antagits bliva fördelad på en tidrymd av 30 år.

Avskrivningarna å ledningsnäten hava beräknats så, att en fond årligen avsättes för bestridande av kostnaderna för utbyte av stolpar, för vilka antagits en livslängd av 10 år.

Krafthyran beräknas i enlighet med det anbud å energileverans, som lämnats av Sydsvenska kraftaktiebolaget (Finsjö kraftaktiebolag).

Bland utgifterna hava ej medtagits abonnenternas omkostnader för förrättning och amortering av de lån, som dessa event. måst upptaga för bestridande av kostnaderna för ortsnäten.

Beräkningen av företagens *inkomster* hava baserats dels på energikonsumtionen och dels på de föreslagna *energitariferna*.

Inkomsterna skulle utgöras av:

1) Kraftavgifter från landsbygden	
Belysning	Kr. 51,000: —
Hushållsapparater	» 2,500: —
Jordbruksmotorer	» 26,920: —
Småindustri och hantverk	» 11,240: —
2) Mätarhyror	» 5,150: —
3) Kraftavgifter från storindustri	» 108,500: —
4) Räntor å influtna medel	» 1,650: —
	<hr/>
	Kronor 206,960: —

Vid anslutning till lågspänningsnätet skulle tillämpas tvenne taxor, av vilka enkeltarifftaxan är avsedd för belysningsabonnenter och dubbeltariff-taxan för motorabonnenter. Båda taxorna hava baserats på en fast avgift, som är beroende av de installerade förbrukningsapparaternas effekt, och en rörlig avgift, som är proportionell med det förbrukade antalet kwh. Vid anslutning till 3,000-volts-nätet skulle tillämpas särskild taxa. Större industrier erhålla energien levererad enligt specialtaxor.

För andelsteckningen ha föreslagits följande normer:

A. Vid anslutning till 220-volts-nätet.

Var och en, som erhåller den elektriska energien levererad vid lågspänning, skall för varje installerad ljuspunkt om högst 50 normalljus teckna minst en andel. För varje överskjutande 50-tal normalljus eller del därav tecknas ytterligare minst en andel. Varje väggkontakt räknas såsom en ljuspunkt.

För varje bostadshus skall tecknas minst en andel pr rum, varvid kök räknas såsom rum. Varje abonnent skall teckna minst 3 andelar.

För varje installerad motor skall tecknas:

4 andelar pr hästkraft från 0 till 5 hk.

2 andelar pr hästkraft utöver 5 hk.

För tröskbolag med en för flera gårdar gemensam transportabel motor bestämmes i varje särskilt fall det antal andelar, som skall tecknas av tröskbolaget i sin helhet, dock minst det antal, som fordras av enskild abonnent.

Smärre värmeapparater för hushållsändamål, dock för högst 400 watt, få anslutas utan särskild andelsteckning. För större apparater tecknas minst 4 andelar pr kw.

B. Vid anslutning till 3,000-volts-nätet.

Vid anslutning till 3,000-volts-nätet tecknas ett grundbelopp av 20 andelar samt därutöver:

För motorer: minst 1 andel pr hk. (för tröskbolag gäller samma bestämmelse som under A).

För större värmeapparater: minst 1 andel pr kw.

För belysning: minst 2 andelar för varje påbörjat 3-tal ljuspunkter om högst 50 normalljus.

Beträffande större anslutningar än 50 kw. bestämmes anslutningsvillkoren för varje särskilt fall.

Vid 50 % elektrifieringsgrad beräknas antalet andelar vid en elektrifiering omfattande hela Öland till c:a 33,000 och vid en elektrifiering omfattande endast västra kustremsan till c:a 17,000.

Kostnaden pr andel har föreslagits till 30 kronor.

Storleken av de kostnader, som *drabba de enskilda konsumenterna* vid den föreslagna partiella elektrifieringen framgår av följande tabell:

Ex. 1. Lantgård eller lägenhet med endast belysning.

10 st. ljuspunkter à kr. 2: —	kr. 20: —
75 kwh. à 25 öre	» 18: 75
Mätarhyra	» 3: —

Årlig kostnad kronor 41: 75

Engångskostnader: 10 andelar à kr. 30: — kr. 300: —

Ex. 2. Lantgård med belysning och mindre motor.

12 st. ljuspunkter à kr. 2: —	kr. 24: —
90 kwh. à 25 öre	» 22: 50
2 hk. motor à kr. 8: —	» 16: —
200 kwh. à 10 öre	» 20: —
Mätarhyra	» 10: —

Årlig kostnad kronor 92: 50

Engångskostnad: 20 andelar à kr. 30: — kr. 600: —

Ex. 3. Tröskbolag om 150 har med 10 hk. motor.

10 hk. motor à kr. 8: —	kr. 80: —
1,800 kwh. à 10 öre	» 180: —
Mätarhyra	» 10: —

Årlig kostnad kronor 270: — eller pr har kr. 1: 80

Engångskostnad: c:a 60 andelar à kr. 30: — » 1,800: —
eller pr har » 12: —

Ex. 4. Gård om 15 har med anslutning enl. ex. 2 samt del i tröskmotor enl. ex. 3.

12 st. ljuspunkter à kr. 2: —	kr. 24: —
90 kwh. à 25 öre	» 22: 50
2 hk. motor à kr. 8: —	» 16: —
200 kwh. à 10 öre	» 20: —
Mätarhyra	» 10: —
Tröskning enl. ex. 3	» 27: —

Årlig kostnad kronor 119: 50

Engångskostnad: 20 andelar enl. ex. 2	kr. 600:—
Del i tröskbolag enl. ex. 3	» 180:—
	<hr/> Kronor 780:—

I förestående beräkningar har hänsyn ej tagits till den utdelning å aktiekapitalet, som eventuellt kan beslutas.

Av länsstyrelsens förestående förslag framgår sålunda, att dess på grund av sakkunnigutredningen utarbetade plan avser dels en fullständig och dels en partiell elektrifiering av Öland och i båda fallen med eller utan anslutning från förefintlig storindustri. Då det gäller att taga ståndpunkt till de olika alternativen vilja vi återropa länsstyrelsens ovan gjorda uttalande rörande elektrifieringens omfattning. Under vidhållande av önskvärdheten av en snar elektrifiering av Öland i dess helhet synes dock, på sätt ovan framhållits, övervägande skäl tala för elektrifieringens genomförande så småningom steg för steg. Härvid måste emellertid det i första hand till västra kustremsan av Öland begränsade företaget planläggas med hänsyn till dess framtida utvidgning till hela ön.

Vid denna partiella elektrifiering utgå vi vidare från anslutning från vissa å ön befintliga storindustrier, med vilka preliminära avtal härom till ömsesidigt gagn redan lära ha träffats.

I detta sammanhang vilja vi framhålla, att det är synnerligen viktigt, att elektrifieringen snarast måtte komma till utförande. Ett av de större industriföretagen på Öland står nu inför valet att antingen ansluta sig till det planerade elektrifieringsföretaget eller ock att vidtaga rätt omfattande ombyggnadsarbeten å sin nuvarande kraftcentral. Likartat är förhållandet beträffande Borgholm, Mörbylånga köping samt en del smärre industriföretag. Skulle frågan om Ölands elektrifiering nu ytterligare uppskjutas, torde dessa företag och samhällen bliva nödsakade att var för sig söka lösa sina kraftfrågor, vilket ur planmässighetens synpunkt vore att beklaga. Ett uppskov av frågan torde därjämte sannolikt hava till följd, att det här och var på landsbygden skulle uppstå småkraftstationer, avsedda att tillgodose belysningsbehovet inom de tätare bebyggda områdena. Tendenser i denna riktning hava redan förmärkts. Vi äro emellertid övertygade om att en elektrifiering av Öland på sådan basis ej skulle komma att medföra samma nytta för befolkningen som en elektrifiering enligt det föreliggande förslaget.

Den elektrifiering, som vi sålunda nu förorda, avser västra kustremsan av Öland från Degerhamn till trakten av Borgholm och omfattar de områden, som å bilagda karta betecknas med II, III, IV, VII och VIII.

Mot länsstyrelsens förslag hava vi i stort sett intet att erinra. Vi vilja dock i överensstämmelse med kommerskollegii och lantbruksstyrelsens uttalande föreslå, att bolagets aktiekapital fördelas på stamaktier och preferensaktier, varav aktier av förstnämnda slag tecknas av staten och aktier av sistnämnda slag av övriga aktietecknare. Enligt ämbetsverkens förslag skulle det av staten tecknade stamaktiekapitalet uppgå till 240,000 kronor vid den nu ifrågasatta utbyggnaden. I den av länsstyrelsen framlagda utredningen beräknas ett aktiekapital av lägst 250,000 kronor och högst 570,000 kronor, vilket kapital skulle tecknas av distributionsföreningar och övriga intressenter. Bolagets totala aktiekapital skulle sålunda utgöra lägst 490,000 kronor och högst 810,000 kronor.

I övrigt vilja vi i åtskilliga detaljer ansluta oss till lantbruksstyrelsens och kommerskollegii förslag den 31 oktober 1925.

Den elektrifiering, som nu i första hand föreslås till genomförande och som av ölandsbefolkningen utsedda förtroendemän till alla delar gillat och godkänt, erbjuder på sätt ämbetsverken och experterna påvisat inga tekniska svårigheter för att kunna förverkligas. Anläggningskostnaderna synas ej heller avskräckande, och det finnes stora skäl för antagande, att de bidrag, som beräknas från ölandsbefolkningen och annat intresserat håll, skola kunna anskaffas. Däremot torde det vara fullständigt uteslutet att härutöver påräkna några uppförfningar från ortsbefolkningen och andra intresserade.

Den skattebörda, som påvilar kommunerna på Öland, är betydande. Kommunalskatt (inklusive landstingsskatt och vägskatt) uppgick för år 1924 pr 100 kronors inkomst till över nio kronor inom 29 av Ölands 33 landskommuner, till över elva kronor inom 23, till över tretton kronor inom 12, till över sexton kronor inom 5 och till över nitton kronor inom 2 kommuner.

För att denna för Ölands framtid betydelsefulla fråga skall kunna få en — låt vara i första hand begränsad — lösning erfordras statens medverkan och understöd. Starka skäl såväl nationalekonomiska som ur humanitära synpunkter tala för statens mellankomst i detta säregna fall.

Det understöd från statens sida, som utgör villkoret för genomförandet av nu ifrågavarande företag, är jämförelsevis obetydligt. Även vad som framdeles erfordras för att få hela Öland elektrifierat innebär ingen större uppföring från det allmänna. Att märka är, att Kalmar län synes i mindre mån än andra landsändar blivit tillgodosett med statsunderstöd. Så har länets vidsträckta järnvägsnät helt och hållet tillkommit genom enskild och kommunal företagsamhet och endast i mindre omfattning åtnjutit statssubvention. De i ärendet hörda myndigheterna ha också ansett statens mellankomst i detta fall befogat. Detta understrykes särskilt av elektrifieringskommittén, som även i sitt senast avgivna betänkande den 31 maj 1923, tillstyrker statsunderstöd. Såsom förut i ärendet erinrats, torde på grund av Ölands insulära läge och övriga omständigheter, som i förevarande fall

äro för handen, något prejudikat, som kan anses vara för staten menligt eller betänkligt, icke tillskapas genom ifrågavarande statshjälp. I själva verket innebär det begärda statsanslaget till kabelöverföringen under Kalmarsund endast att bereda ölandsbefolkningen möjlighet att bli likställd med landets övriga invånare i avseende på tillgång till kraftkällor, vilka som bekant saknas på Öland. Den återstående delen av understödet skulle endast avse statslån, som skall räntas och genom amortering återgäldas.

Under återopande av vad här ovan framförts få vi i huvudsaklig överensstämmelse med vad lantbruksstyrelsen och kommerskollegium föreslagit hemställa,

att riksdagen måtte i och för understödande av Ölands elektrifiering bevilja:

dels ett anslag å 240,000 kronor för tecknande av stamaktier i ett aktiebolag, bildat att förse Öland med elektrisk kraft enligt därför upprättad plan;

dels ett anslag å 300,000 kronor till kapitalökning av kraftledningslånefonden i och för tillhandahållande åt bolaget av lån till högst motsvarande belopp ur denna fond för utbyggande av nu planerat bygdenät å Öland.

Såsom ytterligare villkor för förberörda statsanslags och statslåns utbetalande få vi föreslå,

att det ifrågasatta aktiebolaget, med ett minimikapital å 490,000 kronor och ett maximikapital å 810,000 kronor, blivit bildat och ordning för detsamma av Kungl. Maj:t fastställd, innehållande bland annat, att preferensaktier skola hava förmånsrätt till 8 % accumulativ årlig utdelning, men att vid eventuell upplösning av bolaget samtliga aktier skola tillerkännas samma rätt till andel i bolagets tillgångar, ävensom att Kungl. Maj:t skall utse en styrelseledamot och en revisor i bolaget;

att av minimikapitalet 250,000 kronor tecknats i form av preferensaktier;

att bolaget i samband med aktieteckningen tillförsäkrats avsättning av elektrisk energi till sådan omfattning, som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

att kontrakt avslutas för en tid av minst 20 år, dels om inköp av erforderlig energi och dels om energileverans till industriföretag på Öland;

att definitiv plan för elektrifieringen skall underställas Kungl. Maj:t för godkännande; och
att samtliga dessa villkor skola vara fullgjorda inom ett år från det Kungl. Maj:ts beslut i ärendet föreligger.

Stockholm den 15 januari 1926.

Petrus Nilsson.

Erik Anderson.

Joh. Jeansson.

Carl Boberg.

E. Svänsson.

Axel Rune.

L. G. Bodin.
